

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

10 %:n vähimmäisomistusosuuden asettaminen sidosyksiköiden hyödyntämiselle on haitallinen muutos lain tavoitteisiin nähden. Sidosyksiköitä on perustettu julkiselle sektorille sen vuoksi, että ne ovat kustannustehokkaampia kuin oma tuotanto. Lakimuutos ei lisää pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia markkinoilla, sillä julkinen sektori järjestäisi todennäköisemmin yhteistyönsä muiden organisoimistapojen avulla kuin antaisi palvelutuotannon markkinoille. Muutoksesta seuraisi vain muutuskustannuksia.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Markkinakartoituksen kehittäminen on kannatettavaa.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

125 §:n lakimuutos aiheuttaa ongelmia sellaisilla alueilla, joilla kilpailua ei ole tai jotka eivät ole markkinoiden kannalta kiinnostavia. Velvoite uusien kilpailutus tilanteissa, jossa saadaan vain yksi

tarjous, lisää kilpailutusten ajallista kestoja. Markkinakartoitus ei poistaisi haittaa, sillä markkinakartoitus todennäköisesti käytäisiin saman yrityksen kanssa.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Muutos ei ole tarkoituksenmukainen eikä toteuttamiskelpoinen. Maanlaajuisesti jouduttaisiin purkamaan satoja yhtiöitä ja järjestämään niiden toiminta uudelleen. Muutoksesta johtuvat kustannukset eivät toteuttaisi kustannustehokkuuden tavoitetta. Pohjois-Pohjanmaan liiton osalta muutos johtaisi talous- ja henkilöstöhallinnon sekä ICT-palveluiden uudelleen järjestelyyn. Kustannusarvio muutokselle on vähintään 100 000 euroa, joka lankeaisi omistajakuntien maksettavaksi, niiden omien muutuskustannusten lisäksi.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Kunnat järjestelisivät yhteistuotantonsa uudelleen. Hankintalain muutoksella ei ole vaikutusta kuntalaissa säädettyihin yhteistyön muotoihin. Muutos aiheuttaisi kustannuksia kunnille ja kuntayhtymille, mutta ei lisäisi pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia osallistua kuntien palvelutuotantoon.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Pohjois-Pohjanmaan liiton talous- ja henkilöstöhallinnon ja ICT-palvelut olisi järjestettävä uudelleen. Muutuskustannukset olisivat noin 2-5 % kuntayhtymän jäsenmaksuihin nähden. Euromääräisesti kustannukset olisivat vähintään 100 000 euroa. Pohjois-Pohjanmaan liitto ei tuota jäsenkunnilleen jätealan tai ruoka- ja puhdistuspalveluita, mutta huomauttaa, että näillä aloilla muutos olisi massiivinen ja erittäin kallis. Molemmat alat edellyttävät suuria investointeja, ja lakimuutos pakottaisi erityisesti pienet kunnat järjestämään tuotantonsa uudelleen, sillä niiden omistusosuudet ovat pieniä. Jos pieni kunta ei löydä kumppaneita yhteisen jäteyhtiön perustamiseksi, se joutuu tuottamaan jätepalvelut itse, mitä pienten kuntien talous ei todennäköisesti kestä. Sama ongelma koskee myös esimerkiksi sellaisia yhtiöitä, joiden kautta kunnat ja kuntayhtymät käyttävät kirjasto- ja joukkoliikennejärjestelmiä.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Sekä talous- ja henkilöstöhallinnon että ICT-palveluiden yhteistyö organisoitaisiin uudelleen. Luontevia yhtiökumppaneita olisivat muut maakunnan liitot tai pienet Pohjois-Pohjanmaan kunnat, jotka jäisivät ilman riittävää omistusosuutta nykyisissä yhtiöissä. Myös kuntalain mukaiset yhteistyön muodot tulisivat tarkasteltavaksi yhtiömuodon ohella.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Muutoksesta ei seuraisi mitään hyötyä verrattuna nykyiseen tuotantotapaan sidosyksikön kautta. Taloudellisesti muutoksesta olisi vain haittaa, sillä muutuskustannukset olisivat isot. Taloudellista vahinkoa voisi aiheutua myös sopimusten irtisanomisesta, jos irtisanominen joudutaan lakimuutoksen vuoksi tekemään vastoin sopimusehtoja.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Siirtymäajat ovat liian lyhyet. Muutos pitäisi voida tehdä suunnitellusti. Jos yhtiöitä joudutaan järjestelemään uudelleen, on vaarana erityisesti henkilöstövajaus tietyillä aloilla. Jätealalla uusien yhtiöiden perustaminen ja investoinnit vaativat enemmän suunnittelua ja toteutusaikaa. Järjestelmämuutokset esimerkiksi joukkoliikenne- ja kirjastoalalla vaatisivat merkittävästi pidemmän siirtymäajan.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Pohjois-Pohjanmaan liitto joutuisi etsimään uusia kumppaneita talous- ja henkilöstöhallinnon ja ICT-palveluiden järjestämiseen. Jos kumppaneita ei löydy, joudumme tuottamaan palvelut omana tuotantona, mikä edellyttäisi tietoteknisten ohjelmistojen kilpailuttamista uudelleen, sillä nykyiset ohjelmistot on hankittu sidosyksiköiden kautta. Pienen kuntayhtymän kilpailuttaessa ohjelmistojaan menetetään volyymihyöty, jonka avulla on nykyisin pystytty saamaan aikaan kustannussäästöjä.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Lakimuutoksella halutaan mitä ilmeisimmin puuttua suurempien kuntien, joidenkin hyvinvointialueiden ja suurimpien sidosyksiköiden toimintaan. Väärinkäyttöksiin tuleekin puuttua, mutta ehdotettu lakiesitys kohdistaisi muutoksen lähinnä pieniin ja keskisuuriin kuntiin. Ensisijaisesti Pohjois-Pohjanmaan liitto kannattaa koko omistusoikeusvaatimuksen poistamista lakiesityksestä kohtuuttomien kustannusten ja lakimuutoksen tavoitteiden kannalta epätarkoituksenmukaisen mekanisminsa vuoksi, mutta jos vaatimus sisällytetään esitykseen, on ainakin pienet ja keskisuuret kunnat poistettava vaatimuksen piiristä.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Saranpää Toni
Pohjois-Pohjanmaan liitto